

"ואתה תחזה": מהות הוויכוח בין יתרו למשה

לקוטי שיחות חלק ט"ז, שיחה ב' לפרשת יתרו

מבוסס על סיכום שנערך ב"אוצר ליקוטי שיחות"

בפרשתנו מסופר: "וירא חתן משה את כל אשר הוא עושה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בוקר עד ערב";

ואשר לכן יתרו הציע למשה למנות היררכיה שיפוטית-מנהיגותית: "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שונאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים ושרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות. ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך וכל הדבר הקטון ישפטו הם".

צריך ביאור: איך ייתכן שמשה רבנו לא עמד מעצמו על העובדה שלא יהיה בכוחו לשפוט את כל העם לבדו, ולא עלתה בדעתו עצתו הפשוטה של יתרו - למנות שופטים נוספים שיסייעו בידו?

עלינו לומר, איפוא, שמנקודת מבטו של משה לא היה כל קושי בכך שהוא ישפוט את עם ישראל לבדו, והוא לא נזקק לסיוע כלשהו, ואשר לכן "יתרו" נקרא בשם זה - מפני ש"יתר" פרשה בתורה.

אלא שאם כן נשאלת השאלה: מה היתה טענתו של יתרו, ומדוע הקב"ה קיבל טענה זו?

למעשה, מצינו ויכוח דומה שהתרחש כבר קודם לכן¹ - מיד לאחר מתן-תורה: משה רבינו טען שמן הראוי שבני-ישראל ילמדו תורה ישירות מפי הגבורה, ואילו בני-ישראל טענו "קרוב אתה ושמע את כל אשר יאמר ה' אלקינו, ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלקינו אליך ושמענו ועשינו".

על זה משה רבינו הגיב לישראל: "התשתם את כוחי כנקבה - וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני?". ובכל זאת: הקב"ה הסכים לטענת בני ישראל ואמר למשה "הטיבו אשר דברו".

בשני מאורעות אלה נשאלת השאלה: האם משה רבינו טעה ח"ו באומד מצבם של בני ישראל!?

וביאור הדברים: משה רבנו ידע היטב שבני-ישראל, במצבם ובדרגתם **שלהם**, אינם ראויים ללמוד ישירות מפי הגבורה; אך הוא סבר שכל עוד הוא עומד לצדם והם נתונים להשפעתו המרוממת - יכולים הם להתגבר על מגבלה זו. ולכן עשה הכל כדי להשפיע להם ישירות את התורה.

לעומתו טענו בני-ישראל - והקב"ה הצדיק את טענתם - שרצונם לקבל את התורה באמצעות **כוחותיהם הם**, ולא באמצעות כוחות שאולים הנובעים מהשפעתו של משה רבנו, וזאת מפני ש"אדם רוצה בקב שלו יותר מתשעה קבין של חבירו". ולכן, כדי להגיע למעלה זו, היה על משה לקבל את התורה מפי הקב"ה לבדו, ואז למסור את הדברים אליהם, כך שיוכלו לקבלם בכוחותיהם שלהם.

על דברים אלו התלונן משה "התשתם את כוחי כנקבה": דרישתם של בני-ישראל מחייבת את משה לרדת מדרגתו הרוחנית ולהעלים את השפעתו המרוממת, כדי שבני-ישראל יוכלו לקבל את התורה בדרגתם שלהם ולא יתעלו לדרגתו הרוחנית של משה.

דומה לכך הוא הוויכוח שבפרשתנו:

משה רבנו טען, שמאחר שלו ניתנה התורה מפי הגבורה - ראוי שהוא ילמד את בני-ישראל וישפוט אותם בעצמו, כדי שאף הם יקבלו את התורה בדרגה נעלית זו. מה גם שמכיון ש"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" - כל השומע התורה מפיו - כאילו שומעה מפי הגבורה ממש!

¹ המאורע הנ"ל עם הצעת יתרו למשה קרה אחרי קבלת הלוחות השניות ביום הכיפורים (ראה הערה 12 בשיחה).

זוהי היה חידושו של יתרו: טענתו היתה שאמנם כאשר אנשים באים ללמוד תורה אצל משה - הוא יכול אכן להעלות אותם לדרגתו, אבל כאשר אותם אנשים באים אצל משה לעמוד למשפט הנוגע לעסקיהם האישיים - בשעה זו הם נמצאים בדרגה רוחנית רחוקה בתכלית מדרגתו של משה, ואין זה בכוחם לקבל וללמוד את משפט התורה בדרגתו הנעלית של משה רבינו.

לעומתו טען משה, שגם אם בעלי הדין כשלעצמם עומדים בדרגה נחותה יותר - הרי בשעה שהם עומדים לפניו יש בכוחו להעלות ולרומם אותם לדרגתו שלו, כך שיוכלו ללמוד ולקבל את המשפט מפיו. [וזוהי אכן מה שהיה קורה כשהיו בעלי הדין עומדים לפני משה, היו מתעלים ממדרגתם!].

למרות זאת הסכים הקב"ה לעצת יתרו, והורה למשה למנות שופטים שישפטו בעצמם את ישראל - לא משום שלא היה זה בכוחו של משה רבנו בעצמו, אלא כדי להבטיח את לימוד התורה גם עבור הדורות הבאים, כשמשה רבינו לא ייכנס לארץ, ויהיה על בני ישראל ללמוד תורה מפי גדולי התורה שבכל דור ודור - המוסמכים איש מפי איש עד למשה רבינו.

אמנם, משה רבינו לא חשב שעליו לעשות זאת, לכל לראש מפני שאין זה מתפקידו לחשוב על המצב לאחר הסתלקותו; ובעיקר - משום שלפי התוכנית המקורית (לפני חטא העגל) משה היה צריך להכניס את בני ישראל לארץ ישראל, עבור הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחריה גלות, וממילא הוא יהיה תמיד עם בני ישראל. [אלא שהקב"ה ראה שהעתיד יהיה אחרת, ולכן הסכים לעצת יתרו].

אכן, מינוי סמכויות אלה - שמהם יצאו בפועל כל ראשי הדורות הבאים - היה צריך להתבצע דווקא ע"י משה רבינו; מכיון שכל ענייני התורה - גם אלו שאינם נחוצים אלא בדורות הבאים - היו צריכים לעבור דרכו (כדברי חז"ל: "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בתורה - הכל ניתן למשה מסיני").

[לפי כל האמור יתבאר דיוק לשון הכתוב "ואתה תחזה" (ולא "ואתה תראה"): מצד דרגתו הרוחנית הנעלית של משה רבנו - דרגת "ראייה" - אכן אין צורך במינוי שופטים; הצורך בכך נובע רק מהירידה לדרגה נחותה יותר, המיוצגת ע"י המלה "תחזה", ששורשה ארמי, כלומר שהיא מבטאת את תרגום מושג הראייה לשפה ולרמה נחותה יותר].

אך אין זו, חלילה, ירידה לשם ירידה; אדרבה: דוקא ע"י הירידה לדרגה נחותה יותר מושגת עלייה גדולה יותר - קיום תכלית הבריאה "להיות לו דירה בתחתונים". ומילוי כוונה זו של הקב"ה בשלימות יהיה בגאולה האמיתית והשלימה, בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש².

² השלמה - בדרך אפשר: ישנה נקודה אחת שעדיין יש לברר, והוא סדר המאורעות האלה.

דהנה, מכיון שכל הסיפור עצת יתרו קרה אחרי הלוחות השניות, ושהסיפור בפרשת ואתחנן ("ואת דבר אלינו") קרה מיד אחרי עשרת הדיברות (עוד לפני הלוחות הראשונות) - עפ"ז אולי יש לומר שהיתה ההתקדמות בשיטת משה רבינו במהלך הזמן (וכך משמע לכאורה ע"פ הביאור בשיחה מאות ג' ואילך):

- א. תחילה משה רבינו חשב שעדיף שבני ישראל ישמעו את התורה - "מפי הגבורה".
- ב. בני ישראל טענו שמעדיפים ה"קב שלהם". הקב"ה הסכים לבקשתם. וממילא, משה רבינו הוצרך להוריד את עצמו מדרגתו, כדי להגיע אל העם.
- ג. בינתיים היה חטא העגל וכו', משה רבינו ביקש סליחת הקב"ה וקיבל לוחות שניות.
- ד. כשהגיע הזמן ללמד התורה לבני ישראל (אחרי הלוחות השניות), משה רבינו חשב שאם בני ישראל לא שומעים את התורה ישירות מהקב"ה (בהתאם לבקשתם), לפחות צריך שהוא ילמד אותם את התורה, כפי ששמעה מפי הגבורה.
- ה. בפועל משה התחיל ללמד אותם (וכנראה סדר זה נשאר כל משך שהות בני ישראל במדבר). אך יתרו שם לב לבעיה אחרת: אנשים מגיעים למשה לא רק עבור לימוד תורה אלא גם עבור בעיותיהם הפרטיות, והפתרון שמשה מציע להם לא מתאים לכאורה לדרגתם האמיתית, הלא טוב שבהם חוזר ונייעור. וממילא טען למשה שעדיף שישים אנשים תחתיו לפחות עבור בעיות הפרטיות, כדי לסדר את הבעיות באמת, ולא רק באופן זמני כל עוד הם נמצאים ליד משה.
- ו. על זה משה רבינו טען שעצם הדבר שבני ישראל מגיעים אליו, זה גופא מרומם אותם, וממילא זה יכול להימשך ככה. [וגם אם יתרו צודק שבחזרתם הביתה, חוזר ונייעור; בסופו של דבר - משה מעלה אותם יותר ויותר עד שמשנתים].
- ז. הקב"ה הסכים לעצת יתרו (אבל לא מצד הטענה של יתרו למשה "נבול תבול"), אלא כדי להבטיח שגם כשלא יוכלו ללמוד תורה ישירות מפי משה רבינו, התורה תוכל להגיע לנו ע"י ראשי אלפי ישראל שבכל דור - מוסמכים איש מפי איש ישר עד למשה רבינו - וממילא ממשיכים את כוחו וחיותו של משה רבינו.

ועדיין צריך עיון וברור בכל זה, ובעיקר כדי להבין ההוראה במעשה בפועל בכל השלבים של דור השביעי. ותן לחכם ויחכם עוד,